

Пустовіт О. Ю.,
*кандидат юридичних наук,
старший викладач кафедри цивільного та господарського права,
юридичного факультету,
Національного університету біоресурсів і природокористування України*

ДЕРЖАВНА ПОЛІТИКА У СФЕРІ ЕКСПОРТУ СІЛЬСЬКОГОСПОДАРСЬКОЇ ПРОДУКЦІЇ В УМОВАХ ВОЄННОГО СТАНУ

STATE POLICY IN THE FIELD OF EXPORT OF AGRICULTURAL PRODUCTS UNDER THE CONDITIONS OF THE MARITAL STATE

Починаючи з першого дня збройної агресії з боку Російської Федерації проти України, на країну випали нові виклики й загрози. Внаслідок дій окупантів руйнуються будинки, інфраструктурні об'єкти, школи, дитячі садочки, підприємства та парки, що призводить до значної шкоди економіці, соціальній сфері та довкіллю. Експорт України є ключовим фактором економічного розвитку країни, і в умовах воєнного конфлікту він виступає індикатором економічної стійкості та надійності торговельного потенціалу України. На жаль, військова агресія РФ кардинально змінила плани щодо розвитку вітчизняної економіки загалом і аграрної зокрема. З введенням в країні воєнного стану українська влада змушена була прийняти всі необхідні заходи для запобігання дефіциту продуктів харчування для внутрішнього споживання. Отже, актуальність обраної теми розкривається на тлі гострої потреби у зважених та грамотних рішеннях національного уряду для стабілізації та покращення ситуації у сфері експорту сільськогосподарської продукції. Мета статті – дослідити та опрацювати стратегії та заходи державної політики, спрямовані на підтримку експорту сільськогосподарської продукції України в умовах воєнного конфлікту. Об'єктом дослідження постає державна політика та законодавство. Предметами аналізу є заходи, спрямовані на стабілізацію, розвиток та удосконалення чинного законодавства у сфері експорту та міжнародної торгівлі, адміністративний апарат, наслідки воєнних дій на логістичну галузь України. Зроблено висновок, що українське сільське господарство займає центральне місце у національній економіці, виступаючи ключовим гравцем на міжнародному аграрному ринку. Протягом тривалого часу воно відіграє важливу роль у забезпеченні продовольчої безпеки країни та в утриманні стабільності на міжнародному рівні. Сучасні глобальні виклики, зокрема воєнна ситуація та геополітичні напруги, відкрили нові виклики для українського агросектора, зокрема щодо забезпечення незалежності від зовнішніх поставань та впровадження стратегічних заходів для підтримки виробництва та експорту. Урядові заходи, включаючи реформування аграрних правовідносин, моніторинг продовольчої безпеки та сприяння виробникам харчових продуктів, підтверджують важливість цієї галузі для стабільності країни. Реалізація стратегічного плану забезпечення продовольчої безпеки в умовах воєнного стану та введення нових механізмів регулювання експорту підкреслюють відповідальність влади перед суспільством у забезпеченні продовольчої безпеки. Нові угоди з Європейським Союзом та іншими країнами щодо транспортних перевезень сприяють розвитку експортного потенціалу України, створюючи сприятливі умови для росту та оптимізації логістичних процесів.

Ключові слова: *логістика, аграрний сектор, воєнний стан, експорт продукції.*

Starting from the first day of armed aggression by the Russian Federation against Ukraine, new challenges and threats fell upon the country. As a result of the actions of the occupiers, houses, infrastructure facilities, schools, kindergartens, enterprises and parks are destroyed, which leads to significant damage to the economy, social sphere and the environment. Ukraine's export is a key factor in the country's economic development, and in the conditions of a military conflict, it acts as an indicator of the economic stability and reliability of Ukraine's trade potential. Unfortunately, the military aggression of the Russian Federation radically changed the plans for the development of the domestic economy in general and the agricultural economy in particular. With the introduction of martial law in the country, the Ukrainian authorities were forced to take all necessary measures to prevent food shortages for domestic consumption. Therefore, the relevance of the chosen topic is revealed against the background of the urgent need for balanced and competent decisions of the national government to stabilize and improve the situation in the field of export of agricultural products. The purpose of the article is to research and develop strategies and measures of state policy aimed at supporting the export of agricultural products of Ukraine in the conditions of a military conflict. The

object of research is state policy and legislation. The subjects of the analysis are measures aimed at stabilization, development and improvement of the current legislation in the field of export and international trade, the administrative apparatus, the consequences of military actions on the logistics industry of Ukraine. It was concluded that Ukrainian agriculture occupies a central place in the national economy, acting as a key player in the international agricultural market. For a long time, it has played an important role in ensuring the country's food security and in maintaining stability at the international level. Modern global challenges, in particular the war situation and geopolitical tensions, have opened up new challenges for the Ukrainian agricultural sector, in particular with regard to ensuring independence from external supplies and implementing strategic measures to support production and exports. Government measures, including reforming agrarian relations, monitoring food security and promoting food producers, confirm the importance of this sector for the country's stability. The implementation of the strategic plan to ensure food security under martial law and the introduction of new export regulation mechanisms emphasize the government's responsibility to society in ensuring food security. New agreements with the European Union and other countries regarding transportation contribute to the development of Ukraine's export potential, creating favorable conditions for growth and optimization of logistics processes.

Key words: *logistics, agricultural sector, martial law, export of products.*

Вступ. Глобальне поняття державної політики у сфері експорту сільськогосподарської продукції можна розділити на декілька підтем в залежності від мети прийнятих рішень, реформ та комплексів дій. По-перше, це державна політика, спрямована на забезпечення продовольчої безпеки. По-друге, це політичні дії, що мають на меті спростити порядок експорту продукції до країн ЄС та світу. І, з рештою, це такі політичні зміни, що повинні стабілізувати ситуацію та зберегти баланс між імпортованими та експортованими товарами задля збереження внутрішнього задоволення споживача та виробника.

Стан дослідження. Питанням, опрацьованим у даній статті, приділяли увагу у своїх наукових роботах такі видатні вчені, як Кочубець Д., Гетьман А., Покальчук М., Корнієнко Г., Сатир Л., Михайленко О., Курман Т., Васюк Т. та інші.

Виклад основного матеріалу. Сільське господарство в Україні протягом тривалого часу виступало як одна з провідних експортно-орієнтованих галузей, що сприяє розвитку економіки та забезпеченню продовольчої безпеки країни. Сучасні глобальні події особливо наочно підкреслили ключове значення національного сільськогосподарського сектору у забезпеченні світової продовольчої безпеки. Ще на початку війни, окупація портів на Азовському морі країною-агресором і ризик пересування вантажних кораблів через акваторії Чорного і Азовського морів, через які проходило близько 90% експорту сільськогосподарської продукції, майже анулювала експортний потенціал України і створила загрозу глобальній продовольчій безпеці, яку гарантувала наша країна.

У зв'язку з цим, країна стояла перед складним завданням, яке полягало в необхідності негайного реформування аграрних правовідносин відповідно до новоявлених вимог. Уряд розробив комплекс заходів у багатьох напрямках, зокрема: моніторинг стану продовольчої безпеки та сільськогосподарської інфраструктури загалом, надання державної підтримки виробникам харчових продуктів, а також забезпечення адресною продовольчою допомогою найбільш соціально-вразливих верств населення.

Нормативне закріплення цих заходів знайшло своє відображення у Законі України "Про внесення змін до деяких законодавчих актів України щодо створення умов для забезпечення продовольчої безпеки в умовах воєнного стану" від 24 березня 2022 року, № 2145-ІХ [1]. Закон ввів у законодавство нові правові механізми, за якими основний акцент робився на інтересах суспільства у забезпеченні негайного використання наявних сільськогосподарських земель для виробництва продовольства, що може суперечити інтересам власників та користувачів земельних ділянок.

Не менш важливим є документ, що має стратегічне рішення, а саме затвердження плану заходів забезпечення продовольчої безпеки в умовах воєнного стану [2]. Цей комплекс завдань визначає ряд обов'язків для міністерств, інших центральних органів виконавчої влади, обласних військових адміністрацій та акціонерного товариства "Укрзалізниця" у забезпеченні продовольчої безпеки в умовах воєнного стану. Серед цих завдань: проведення моніторингу стану продовольчої безпеки; забезпечення безперебійного виробництва сільськогосподарської

продукції та харчових товарів; задоволення невідкладних потреб функціонування держави у забезпеченні населення територіальних громад в регіонах з активними бойовими діями продовольчими товарами тривалого зберігання; створення розгалуженої мережі зберігання резервів сировини та продовольчих ресурсів для задоволення стратегічних потреб держави; розвиток можливостей для самозабезпечення харчовими продуктами територіальних громад та домогосподарств; забезпечення повноцінного функціонування підприємств агропромислового комплексу, включаючи потребу в імпортних компонентах; регулювання заповнення внутрішнього ринку продукцією власного виробництва та забезпечення попиту на експорт.

Однією з глобальних проблем для українського експорту стало блокування кордонів з ЄС та обмеження Єврокомісією українського експорту у 2023 році. Однак, після довгих переговорів та очікування, ЄС прийняв рішення не продовжувати блокування за умов певних реформ у законодавстві України. І таким чином, ця подія визначила початок впровадження Постанови про реалізацію експериментального проекту з верифікації суб'єктів агропромислового комплексу в умовах воєнного стану [3]. Відповідно до цього документу було складено перелік верифікованих суб'єктів агропромислового комплексу, які здійснюють експорт товарів, зокрема зернових, олійних культур та їх переробних продуктів.

Запроваджений регламент спрямований на запобігання зловживанням та порушенням законодавства під час експорту сільськогосподарської продукції, а також має за мету забезпечити захист прав агропідприємців, які дотримуються відповідних законів щодо експорту. Координаторами експериментального проекту є Міністерство аграрної політики, Міністерство економіки, Міністерство цифрової трансформації, Міністерство фінансів, Державна митна служба та Державна податкова служба.

Важливими векторами розвитку та підтримки українського експорту є полегшення процесу перетину кордонів для перевізників продукції. Саме тому було укладено (або ж продовжено до кінця війни) транспортний безвіз з ЄС, а також з Туреччиною, Молдовою, Норвегією та Північною Македонією, Грузією. Україна

та Європейський Союз уклали угоду про автомобільні вантажні перевезення у місті Ліон у Франції, яка включає зниження обмежень щодо перетину кордону для українських перевізників [4]. Міністерство розвитку громад, територій та інфраструктури підписало протокол із Міністерством транспорту Королівства Норвегії про «транспортний безвіз», відповідно до якого двосторонні та транзитні вантажні перевезення будуть здійснюватися без дозволів 30.08.2023 року [5]. Тепер вже не потрібно проходити складні процедури отримання дозволів для кожного перетину кордону. Простий проїзд кордону відкриває нові можливості для бізнесу, дозволяючи оптимізувати діяльність і уникати зупинок у експорті української продукції на автомобільних пунктах пропуску. Цей новий підхід створює сприятливі умови для фахівців з логістики, які тепер можуть фокусуватися на оптимізації маршрутів та графіків постачання, замість вирішення адміністративних питань.

Висновки. Українське сільське господарство займає центральне місце у національній економіці, виступаючи ключовим гравцем на міжнародному аграрному ринку. Протягом тривалого часу воно відіграє важливу роль у забезпеченні продовольчої безпеки країни та в утриманні стабільності на міжнародному рівні. Сучасні глобальні виклики, зокрема воєнна ситуація та геополітичні напруги, відкрили нові виклики для українського агросектора, зокрема щодо забезпечення незалежності від зовнішніх постачань та впровадження стратегічних заходів для підтримки виробництва та експорту. Урядові заходи, включаючи реформування аграрних правовідносин, моніторинг продовольчої безпеки та сприяння виробникам харчових продуктів, підтверджують важливість цієї галузі для стабільності країни. Реалізація стратегічного плану забезпечення продовольчої безпеки в умовах воєнного стану та введення нових механізмів регулювання експорту підкреслюють відповідальність влади перед суспільством у забезпеченні продовольчої безпеки. Нові угоди з Європейським Союзом та іншими країнами щодо транспортних перевезень сприяють розвитку експортного потенціалу України, створюючи сприятливі умови для росту та оптимізації логістичних процесів. Такий комплексний підхід є ключо-

вим для зміцнення позицій українського сільськогосподарського сектора на світовій арені, забезпечуючи стійкість економіки та незалежність у продовольчому секторі.

ЛІТЕРАТУРА:

1. Про внесення змін до деяких законодавчих актів України щодо створення умов для забезпечення продовольчої безпеки в умовах воєнного стану: Закон України від 24.03.2022 р. №2145-Х. URL: <https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/2145-20#Text>
2. Про затвердження плану заходів забезпечення продовольчої безпеки в умовах воєнного стану : розпорядження Кабінету Міністрів України від 29.04.2022 р. № 327-р. URL: <https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/327-2022-%D1%80#Text>
3. «Про реалізацію експериментального проекту з верифікації суб'єктів агропромислового комплексу в умовах воєнного стану»: Постанова від 31 жовтня 2023 р. №1132, Київ. URL: <https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/1132-2023-%D0%BF#Text>
4. Угода між Україною та Європейським Союзом про вантажні перевезення автомобільним транспортом від 16.09.2022 року. URL: https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/984_001-22#Text
5. Україна та Норвегія домовились про «транспортний безвіз»: новини Міністерства розвитку громад, територій та інфраструктури від 30.08.2023 року. URL: <https://www.kmu.gov.ua/news/ukraina-ta-norvehiiia-domovylys-pro-transportnyi-bezviz>